

İÇERİŞEHİR MÜZELERİNİN TURİZM SEKTÖRÜNDE ROLÜ

Gülнар NEZEROVA¹

Cite this article as:

Nezerova, Gülнар. (2023). İçerişehir Müzelerinin Turizm Sektöründe Rolü. International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage UNIMUSEUM, 6 (2) İstanbul, Türkiye, 12-18.

ABSTRACT

The Role Of Icherisheher Museums In The Tourism Sector

Icherisheher is considered to be one of the oldest cultural settlements in the world. Located in Baku, which is considered the capital of Azerbaijan, this small city has a very old, and long history. This city, which has an ancient atmosphere, contains many historical and cultural artifacts as well as archaeological monuments. In addition, there are already touristic facilities such as hotels, restaurants and museums in the city. These facilities are currently being adapted to the requirements of the modern age.

The presented article is about the role of the Icherisheher museums in the tourism sector. First and foremost, in the article, museums are evaluated as the main factor affecting the development of tourism in Azerbaijan. In addition, on this basis, the compliance of the Icherisheher museums with world standards is investigated. As a result, the role of the museums in Icherisheher, in the development of the tourism area has been researched, and suggestions are made for further cultural development in this direction.

Key words: Icherisheher, museum, history and archaeological monuments, tourism sector

1-Gülнар Nezerova. Azerbaijan Turizm ve Management University,
Phd.Student

Submitted : 29.01.2023

Accepted : 16.06.2023

Published online : 22.06.2023

Correspondence : Gülнар Nezerova

E-ISSN : 2651-3714

ORCID :

GİRİŞ

İnsanların dünya üzerindeki günlük yaşam koşulları oldukça yorucudur. Bu yorucu ortamdan kurtulmanın yollarından biri de boş zamanlarını kültürel etkinliklerle geçirmektir. Bu etkinliklerden biri de müze ziyaretleridir. Dünyanın farklı yerlerinde, bir tesis olarak müze, kültürel etkinliğin ana yeri olarak kabul edilir. Müze bir ülkenin tarihini, yerel halkın kültürel mirasını, yaşam tarzını, geleneklerini, dinini vb. gibi bilgileri yerli ve yabancı turistlere veren tesislerdir. Bu veriler bir bütün olarak ülkenin geçmiş kültürel yaşamını yansıtmaktadır. Bildiğimiz gibi dünyada çok sayıda müze var. Bazı müzeler farklı yapı ve işlevlere sahiptir. Tarihi ve kültürel anıtlar, açık alan, ev vb. bu tür müze türleri buraya aittir. Takdim ettiğimiz makalenin konusu, İçerişehir’de bulunan müzelerle dayanmaktadır. Makalenin yöntemi verilerin toplamı, analiz, sonuç ve önerilerden oluşan aşamaları kapsamaktadır. Verilerin toplama aşamasında kütüphane ve internet siteleri gibi yerlere başvurulmuştur. Konunun alaka düzeyi turizm sektörünün ana tesisi olarak yenilenen İçerişehir müzelerini modern standartlara göre analiz etmek ve turizme yararlılık derecesini incelemektir. Sunduğumuz makalenin amacı İçerişehir’de yer alan müzelerin kültürel faktörlerinin turizm üzerindeki etkisinden bahsetmektir. Makalenin objesi ise İçerişehir müzeleridir. Araştırmanın öznesi dünyaca ünlü müzelerin yanı sıra İçerişehir müzelerinin turizm açısından önemini vurgulamak ve aralarında karşılaştırmalı bir analiz yapmaktır. Çalışmanın yeniliği Azerbaycan’da turizm alanında İçerişehir’de bulunan müzelerin bir bütün olarak kültürel açıdan incelenmesidir. Makalenin teorik önemi İçerişehir ve müzeleri hakkında bilgi edinmek isteyenler ve bu alanda araştırma yapan araştırmacılar için önemli olmasıdır. Araştırmanın pratik önemi İçerişehir müzelerini ziyaret etmek isteyen turistlere genel bilgiler veren temel yapıya sahip olmasıdır. Makalenin sonunda elde ettiğimiz sonuçları vardık ve bununla ilgili bazı önerilerde bulunduk.

İçerişehir’de Bulunan Müzeler Hakkında Genel Bilgiler

İçerişehir eski tarihe sahip küçük bir şehirdir. Bu küçük ölçekli şehirde birçok tarihi ve kültürel alan bulunmaktadır. Yüzyıllar boyunca sayısız tarihi olaylara ve savaşlara tanık olan bu şehirde, zaman zaman yerel halkın sosyo-ekonomik yaşam standardı düşmüş, bazı dönemlerde ise kültürel ve ekonomik büyüme dönemi yaşamıştır. İçerişehir’in bugünkü görünümüne kavuşturulmasında Ulu Önder Haydar Aliyev, Azerbaycanın Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Azerbaycan’ın First Lady’si Mihriban Aliyeva’nın girişimleri takdire şayandır. İçerişehire verilen ferman ve emirler şehrin tarihi ve kültürel değerinin korunmasına dayanmaktadır:

- 10 Şubat 2005 – Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’na bağlı “İçerişehir” Devlet Tarihi-Mimari Rezerv Dairesi’nin kurulmasına ilişkin Kararname;
- 28 Şubat 2005 – “İçerişehir” Devlet Tarihi-Mimari Koruma Alanı Yasası;
- 10 Şubat 2010 – Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu yapısına “İçerişehir” Devlet Tarihi-mimari Koruma yönetiminin eklenmesine ilişkin kararname;
- 13 Ekim 2011 – Tahir Salahov’un ev-müzesinin kurulmasına ilişkin kararname;
- 16 Nisan 2013 – Kız Kulesi’nin restorasyonu ve konserasyonu ile müze teşhirinin yeniden inşasının hızlandırılmasına ilişkin ek tedbirlere ilişkin kararname vb. (Prezident İlham Aliyev ve medeniyyet, 2008, s. 186-190, s. 293; Prezident İlham Aliyev ve medeniyyet, 2013, s. 161, s. 445, s. 555).

İçerişehir’in kendisi bir açık hava müzesi olarak kabul edilir. Bununla birlikte, İçerişehir Devlet Koruma Dairesi bünyesinde küçük müzeler de faaliyet göstermektedir. Her müzenin kendi etkinlik yönü vardır. Müzeler farklı amaçlara dayalı olarak sergiler takdim edilir. Bahsettiğimiz İçerişehir müzeleri, tarihi ve mimari anıtlar ve idari binalar içinde düzenlenmiştir. Ayrıca İçerişehir Müze Merkezi de şehir içinde faaliyet göstermektedir. Bu merkez Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun 22 Aralık 2018 tarihli kararı ile İçerişehir Devlet Tarihi-Mimari Koruma Dairesi’nin bir kurumu olarak kurulmuştur. Kız Kulesi, Şirvanşahlar Saray Külliyesi, Sıratağlı-Dini Mimari Külliyesi, Beyler camii Müze Merkezi’nin birer parçalarıdır (“İçerişehir” Müzey Merkezi).

Tarihi ve Mimari Anıtlar Müzesi

İçerişehir’in tarihi ve mimari anıtları içinde oluşturulan müzeler arasında Kız Kulesi, Şirvanşahlar Saray Külliyesi, Çin Camii, Beyler Camii ve Sıratağlı Dini-Mimari Külliyesinde düzenlenen sergiler yer alıyor.

Yıllar boyunca pek çok bilim adamının ana araştırma objesi olarak kabul edilen Kız Kulesi 11. yüzyıldan kalma bir savunma yapısıdır. Ancak kulenin yapım tarihi ve asıl işlevi hakkında farklı görüşler mevcuttur. Kız Kulesi’nin göz kulesi, ziggurat yapısı, Oğuz kalesi, ateşe tapınma tapınağı vb. olduğu konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Öte yandan, kule uzun yıllar boyunca sayısız saldırıya maruz kalmıştır. Buna rağmen kule modern zamanlarımıza kadar ayakta kalmıştır. Bağımsızlık yıllarında kulede restorasyon çalışmaları yapılmış ve inşaatın ardından kule müze olarak turistlere açık ilan edilmiştir. Kulenin sergilenmesindeki ana amacı, ziyaretçilere kulenin tarihi, iç yapısı ve işlevi hakkında bilgi vermek ve geçmişte kule içinde yaşamış olan şehrin halkının yaşam tarzını göstermektir.

Şirvanşahlar Saray Külliyesinin binaları 13-16. yüzyıllarda inşa edilmiştir. Müze dokuz binadan oluşmaktadır: saray, saray camii, Keygubad camii, Divanhane, Seyyid Yahya Bakuvi türbesi (Derviş türbesi), Şirvanşahlar türbesi, Şark kapısı (Murad kapısı), saray hamamı ve su deposu (ovdan). Külliye Kız kulesi gibi çok sayıda saldırıya maruz kalmıştır. Saldırıları zamanı külliye'deki binaların maddi ve manevi değeri ciddi şekilde zarar görmüştür. Bu zaman külliyesinin sarayı harabeye çevrilmiş, saray camii yıkılmış, Keygubad camii ise yıkılmıştır. Saray hatta, bir depo olarak bile

kullanılmıştır. Aynı zamanda, saray külliyesinde yeniden yapılanma ve restorasyon çalışmaları da yapılmıştır. 1954 yılından itibaren ise Şirvanşahlar Saray Külliyesi Devlet Tarihi-Mimari Koruma Alanı Müzesi olarak işlev görmeye başlamıştır. Külliye şu anda müze olarak hizmet vermeye devam ediyor. Sarayda turistlere sunulan sergide saray hayatı, mimari, müzik, hat sanatı, etnografya, arkeoloji gibi bölümler yer alıyor. Ayrıca müzede, o zamanlar Şirvanşahların denizden savunma tahkimatı olan "Bayıl Kalesi" sergisi de bulunmaktadır (Figür 1).

Figür 1: Şirvanşahlar Saray Külliyesinin restorasyondan sonraki hali

Çin camiinde "Azerbaycan'ın para birimleri" sergisi oluşturuldu. Gazi Fazlullah bin Osman olarak da bilinen cami 1375 yılında Fazlullah İmam Osman Şirvani oğlunun vasiyeti üzerine yaptırılmıştır. Cami nümismatik örnekleri sergilemesi bakımından benzersizdir. Müzede sergilenen sikkeler M.Ö. 3. yüzyıldan başlayarak M.Ö. 19. yüzyılın ilk

yarısına ait örneklerdir. Arnavutluk, Roma, Yunaniistan, Part İmparatorluğu, Prusya, Arap Halifeliği, Moğol, Bizans, Şirvanşahlar, İngiltere, Safeviler, Afşarlar, Rusya, Azerbaycan Hanlıkları dönemlerine ait sikke örnekleri burada muhafaza edilmektedir. Para bakır, gümüş ve altından yapılmıştır (Figür 2).

Figür 2: Çin camiinde “Azerbaycan’ın para birimleri” sergisi

Beyler Camii 1895 yılında yapılmıştır. Cami yeni çağın gereklerine uygun olarak yapılmıştır. Böylece, inşaat tarzında Avrupa, Doğu ve yerel mimarinin kültürel gelenekleri kullanılmıştır. Ağa-Murtuza Mukhtarov, Hacı-Baba ve Hacı Cevad, Mir Ali el-Naği İbrahim Şirvani, Mir Taği, Seyid Hüseyin caminin yapımında büyük emekleri geçmiştir. Camide şu anda “Kutsal Hazine” sergisi sergileniyor. Sergi caminin ana işlevini yansıtır. Böylece, İslam dini geleneklerini temsil eden sergiler buraya yerleştirilmiştir. Camide Kur’an-ı Kerim örnekleri, farklı dönemlere ait kitaplar, ibadetle ilgili uygulamalı sanat örnekleri sergilenmektedir (Figür 3).

Figür 3: Beyler Camii’nin yeni hali

Sıraüstü Dini-Mimari Külliyesinde “Sanatsal taş oyma sanatından örnekler” adlı bir sergi sergilenmektedir. Bu alan açık hava altında yer almaktadır. Kız kulesi’nin önünde yer alan külliye sergilenen anıtlar ziyaretçileri eski cenaze törenleri hakkında bilgi veriyor. Sandık, koç ve at şeklindeki mezar taşları, üzerinde yazı ve sembol bulunan kabirüzeri anıtlar burada sergilenmektedir.

18. yüzyıla ait Bakü Han Saray Külliyesi günümüzde müze olarak işlev görmektedir. Zamanında burası Rus İmparatorluğu tarafından bir askeri komutanlığa dönüştürülmüştü. 2018 yılında müzede restorasyon ve konservasyon çalışmaları yapılmış ve daha sonra müze olarak turistlerin hizmetine sunulmuştur. İlginç bir kompozisyona sahip olan bu müzenin bir de çiçek bahçesi var (Figür 4). Han’ın sarayının bu düze-

ni, yerel halkın yanı sıra turistlerin de ilgisini çekmektedir. Müze bir bütün olarak Bakü hanlarının saray yaşantısını sergilemektedir (Muzeyler hakkında; İbrahimov, 2006, s. 100-112, s. 114-130, s. 138-140; Şirvanşahlar Saray Külliyesi Devlet Tarihi-Mimari Koruma Alanı, 2015; Nezerova, 2019, s. 521-526; “Çin” camii - eski paraların sergilendiği bir yer, 2017; Bakü Han Saray Kompleksi).

Figür 4: Bakü Han Sarayı Külliyesinin onarım sonrası durumu

Anma Müzeleri

Tarihi eserlerde düzenlenen müzelere ek olarak, İçerişehir’de ev müzeleri de var. Anma müze örnekleri arasında Vagif Mustafazade, Tahir Salahov ve Kamil Aliyev’in evleri yer alır. Bu ev müzeleri, ziyaretçilere şahsiyetlerin yaşamları ve eserleri hakkında kapsamlı bilgi sağlar. Vagif Mustafazade’nin ev müzesi 1989 yılında Azerbaycan caz-muğam sanatının temelini atan Vagif Mustafazade’nin yaşadığı apartman dairesinde kurulmuştur. Müzede bestecinin hayatını ve faaliyetini temsil eden koleksiyon ve aksesuarlar sergilenmektedir. Bir diğer ev müzesi ise adını Tahir Salahov’dan alıyor. Müze 2011 yılından beri faaliyet göstermektedir. Müzede ayrıca Gara Garayev, Fikret Amirov, Mstislav Raštropovich, Dmitri Shostakovich ve diğer büyük müzik ustalarının portreleri sergileniyor. Toplamda, ev müzesinde 735 sergi var. Kamil Aliyev’in evi müzesi de İçerişehir müzeleri arasında yer almaktadır. Halı Sanatçıları Müzesi 2007 yılından beri faaliyet göstermektedir. Müze turistleri usta bir halıcının el işçiliği ile tanıştıyor. Burada 127 adet halısı sergilenmektedir (Muzeyler hakkında).

İçerişehir’de Bulunan Diğer Müzeler

Yukarıda bahsedilen müzelere ek olarak, İçerişehir’de çok ilginç bir müze sergisi var - “Minyatür Kitap” müzesi. Bu müze dünyada benzersizdir ve ilk kez İçerişehir’de oluşturulmuştur. Müze “Guinness Rekorlar Kitabı”nda yer almaktadır. Dünyanın 67 ülkesinde yayınlanmış 7500 küçük kitap burada sergilenmektedir. Sergilenen eserler arasında 0,75 x 0,75 mm ebadında ve 22 sayfalık en küçük mikro ki-

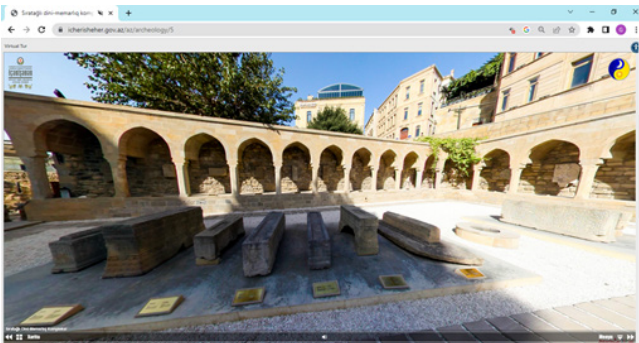
tap bile bulunmaktadır. Genel olarak sergide 3120 minyatür kitap sergilenmekte, 480 kitap ihtiyat fonunda, 600'den fazla kitap mübadele fonunda muhafaza edilmektedir.

İçerişehir'de ayrıca bir "Arkeoloji Müzesi Sergisi" de bulunmaktadır. Bu müze 1981 yılında 19. yüzyıla ait "Zencirli mülk" denilen binanın birinci katında kurulmuştur. Müze adından da anlaşılacağı üzere Taş Devri'nden son Orta Çağ'a kadar Azerbaycan'ın arkeolojik buluntularını turistlerin hizmetine sunuyor. Bu sergiler ülkemizin kadim tarihini ve kültürünü ifade etmektedir. Binanın ikinci katında şehrin tarihi ve etnografyasına ilişkin çeşitli sergilerin yer aldığı Etnografya sergi salonu bulunmaktadır (Salahova, 2002; Muzeyler hakkında).

İçerişehir Müzelerine Modern Teknolojilerin Uygulanması

Dünyadaki pek çok müze modern ekipmanlarla donatılmıştır. Halihazırda bu durum İçerişehir'deki müzelerde de mevcuttur. Animasyonlu multimedya, sesli ve görüntülü sunumlar, interaktif materyaller müzelerin içerisine yerleştirilmiştir. Bu tür teknolojik donanımlar, müze ziyaretçileri için ek bir veri tabanı olarak kabul edilir. Modern teknolojik aletler çoğunlukla Kız Kulesi, Şirvanşahlar Saray Külliyesi, Çin Camii ve Beyler Camii'nde bulunur.

Müzelerin tanıtımı için dünya çapında tanınmalarının önemli olduğu bilinmektedir. Web siteler de bunun için oluşturulur. Ayrıca İçerişehir de kendi web sitesine sahiptir. Web sitesinde ayrıca İçerişehir müzelerinin sanal turlarını gösteren bir bağlantı da bulunmaktadır - <https://www.icherisheher.gov.az/>. Sanal turların uygulandığı müzelerin listesi aşağıdadır: Kız Kulesi, Şirvanşahlar Saray Külliyesi, Sırağlı Dini-Mimari Külliyesi, Mınyatür Kitap Müzesi, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Nümismatik Sergisi, Tahir Salahov'un evi müzesi vb.

Figür 5: Sırağlı Dini-Mimari Külliyesinin sanal turundan foto

Ayrıca İçerişehir'de sanal tur kavramı daha yaygın uygulanmaya başlandı. Bu proje "World Heritage 3D Scanning" programı aracılığıyla sunulmaktadır. Halihazırda Kız Kulesi, Şirvanşahlar Saray Külliyesi ve Beyler Camii'nde bu program uygulanmaktadır. Bu çalışma Alman şirketi EKM Global Consulting GmbH (www.ekmgc.de) ve kültürel miras

girişimi Sabina Zulalova'nın ortak iş birliği ile yürütüldü. Sanal turlar sayesinde ziyaretçiler anıtları görsel olarak gezebilmektedir. Bu dönemde turistler anıtların içinde 360° ve "3D" modeli boyunca hareket ederek müzeleri kolaylıkla ziyaret edebilirler.

Bu tür etkinlikler genel olarak müzelerle ilgili araştırma yapan bilim adamlarının her an tesisi tekrar ziyaret edebilmeleri, turistlerin uzaktan kolayca müzeleri gezebilmeleri, küresel bir pandemi sürecinde evlerinde boş zamanlarını verimli geçirmek isteyenler, veya özel bir nedenden dolayı müzeleri bizzat ziyaret edemeyenler için önemli adımlardan biridir. Bu amaçların yanı sıra sanal turların düzenlenmesi turizmin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır (Nezerova, 2020, s. 176-181; Virtual tur; Sırağlı Dini-Mimari Külliyesi virtual tur).

İçerişehir Müzelerinde Düzenlenen Uluslararası Kültür Etkinlikleri

Uluslararası düzeydeki etkinlikler İçerişehir müzelerinin dünyada tanınması için atılan diğer bir önemli adımdır. Bu tür etkinlikler Kız Kulesi, Şirvanşahlar Saray Külliyesinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Böylece 2010 yılından bu yana "Kız Kulesi" Uluslararası Sanat Festivali düzenlenmektedir. Festivalde farklı ülkelerden sanatçılar eserlerini sergiliyor ve burada Kız Kulesi'nin tanıtımı yapılıyor (Figür 6). Festivalde Azerbaycan'ın First Lady'si Mihriban Aliyeva, Haydar Aliyev Vakfı Başkanı Leyla Aliyeva, yabancı ülke temsilcileri katılıyor. 2014 yılında düzenlenen festivalde sokak sanatı, diğer bir deyişle "street art" türleri olarak kabul edilen 3D boyutlu resimler sergilendi.

Figür 6: "Kız Kulesi" Uluslararası Sanat Festivali

Şirvanşahlar Sarayı'nda "İçerişehir" Devlet Tarihi-Mimari Koruma Dairesi Azerbaycan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı ve Azerbaycan Sanatçılar Birliği tarafından ortaklaşa düzenlenen "Alüminyum" VI Bakü Uluslararası Çağdaş Sanat Bi-nenali sergisi düzenlenmişti. Sergide resim, fotoğraf, heykel, grafik, video-art gibi türlerin, yanı sıra Azerbaycan, Gürcistan ve Almanya güzel sanatlarının temsilcilerinin hün-

leri sergilendi ("Kız kalası" Beynelxalq İncesenet Festivalı, 2015; Baküde VI "Alüminium" Beynelxalq Müasir İncesenet Biennalesi keçirilir, 2019).

Sonuç

- Yukarıda sunduğumuz veri ve örneklere dayanarak, makaleden şu sonuçları çıkardık:
- Turizm ve kültür karşılıklı birlik içinde gelişir;
- Çeşitli kültür tesisleri, özellikle müzeler turizmin gelişme beklentileri üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir;
- Müzeler aynı zamanda ülkenin tarihi ve kültürel geçmişi hakkında bilgi sağlayan temel tesislerden biridir;
- İnsanlar boş zamanlarını çeşitli kültürel faaliyetlere ayırarak aslında kültürel gelişime katkıda bulunur ve turizm potansiyelini artırır. Özellikle müze ziyaretleri ülkenin kültür ve turizm altyapısının genişletilmesine katkı sağlar;
- Müzeler aynı zamanda çocuklar ve gençler de dahil olmak üzere insanların bilimsel-kültürel düşünce ve bakış açılarının artmasına yardımcı olur;
- Aynı şekilde bu notlar İçerişehir müzeleri için de geçerlidir. İçerişehir'in müzelerini ziyaret etmek yerli ve yabancı turistlerin kültürel bilgilerinin artması ve kültürel etkinliklerinin gelişmesi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir;
- İçerişehir'deki müzelerin restorasyonu ve dönüştürülmesi Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet politikasının ana konularından biridir ve bu temelde birçok çalışma yapılmıştır;
- İçerişehir'deki müzeler tarihi ve mimari anıtlar ve binalar içinde düzenlenir;
- İçerişehir müzelerinin özel faaliyet alanları vardır, her biri Azerbaycan kültürünün tanıtımına hizmet eder. Tarihi ve mimari anıtlar içinde düzenlenen müzeler, anıtları tanıtır ve geçmişin kültürel yaşamını ifade eder. Ev müzeleri dahi uşaların el sanatlarını sergiler;
- İçerişehir müzelerinde sanal turların tanıtılması daha fazla turisti bu bölge hakkında bilgi sahibi olmasına ve müzelere ilgi ve ziyaretlerinin artmasına yardımcı olur;
- İçerişehir müzelerinin modern standartlara uygun hale getirilmesi ve sitenin aktif olarak faaliyete geçmesi yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekerek bölgeye daha fazla gelmelerine sağlar;
- İçerişehir müzelerine uluslararası etkinlikler için yer verilmesi onların dünyada tanıtılmasına yardımcı olur. Bu tanıtım sayesinde daha fazla turisti müzelerin yapısına ilgi duyabilmekte ve buraları ziyaret edebilmektedir. Bahsettiğimiz sonuçlara ek olarak İçerişehir müzelerinin turizm sektöründeki öneminin daha da artması için bazı önerilerde bulunabiliriz:
- Müzelerde sanal tur düzenlenmesi çok güzel bir durum. İçerişehir'deki diğer müzelerdede bu programın uygulanmasının turizm sektörünün daha da gelişmesine yol aç-

cağına inanıyoruz;

- İçerişehir'de bulunan her müze için kendi web sitesinin olması ve burada düzenlenen etkinliklerin sitede yer alması turistlerin müzeler hakkındaki bilgilerini derinleştirmeye ve ilgilerini çekmeye yardımcı olabilir;
 - İçerişehir müzelerinin tanınması için videolu talimatlar hazırlamak iyi olur;
- Ayrıca müzelerde sergiler, festivaller, konferanslar vb. gibi daha çok uluslararası düzeyde etkinliklerin düzenlenmesi müzelerin dünya çapında tanıtılmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Bakü Han Saray Kompleksi, <https://oldcitymuseum.az/baki-xan-sarayi-kompleksi/>, 1/8/2022.
2. Baküde VI "Alüminium" Beynelxalq Müasir İncesenet Biennalesi keçirilir (2019), <https://icherisheher.gov.az/az/206-news-detail/>, 2/8/2022
3. "Çin" camii - eski paraların sergilendiği yer (2017), https://azertag.az/xeber/CHin_mescid_qedim_sikkelerin_numayis_olundugu_mekan-1094244, 14/6/2023
4. İbrahimov, Kamil (2006), Bakü, İçerişehir, Bakü: Çınar-Çap.
5. İbrahimov, Kamil (2017, 22 ağustos), Gadim Baküde Sırataglı dini-memarlıq kompleksi. Tarihi abidelerimiz, Azərbaycan, s. 11
6. "İçerişehir" Muzey Merkezi, <https://oldcitymuseum.az/haqqimizda/>, 28/7/2022
7. "Kız kalası" Beynelxalq İncesenet Festivalı (2015), <https://heydar-aliyev-foundation.org/az/content/view/92/532/%E2%80%9CQ%C4%B1z-qalas%C4%B1%E2%80%9D-Beyn%C9%99lxalq-incenet-c%C9%99s%C9%99n%C9%99t-festival%C4%B1>, 5/8/2022
8. Muzeylər hakkında, <https://icherisheher.gov.az/az/85-muzeyler-haqqinda/>, 25/7/2022
9. Nezerova, Gülnar (2019), Çin meşidinin Azərbaycan turizminin inkişafında rolu, Ümummilli lider Heydar Aliyevin anadan olmasının 96-cı il dönümünə hesr olunmuş XXIV enenevi elmi-praktiki konfransın meqaleler toplusu, s. 521-526
10. Nezerova, Gülnar (2020), İçerişehir tarihi-memarlık abideleri virtual turda, International Scientific Conference on "Multicultural Values in Management", 25 November 2020, Baku, Azerbaijan
11. Prezident İlham Aliyev ve medeniyyət (2003-2008) (2008), Cilt 2, Bakü: İdeal-Print
12. Prezident İlham Aliyev ve medeniyyət (2008-2013) (2013), Cilt 2, Bakü: Şerq-Gerb
13. Salahova, Zerife (2002). Miniatur kitab muzeyi, Bakü
14. Sırataglı Dini-Mimarli Külliyesi virtual tur, <https://icherisheher.gov.az/az/85-muzeyler-haqqinda/>

isheher.gov.az/az/archeology/5, 14/06/2023

15. Şirvanşahlar Saray Külliyesi Devlet Tarihi-Mimari Koruma Alanı (2015), <https://icomaz.az/az/%E2%80%9C%C5%9Eirvan%C5%9Fahlar%20Saray%C4%B1%20Kompleksi%E2%80%9D%20D%C3%B6vl%C9%99t%20Tarix-Memarl%C4%B1q%20qoruq-muzeyi>, 14/06/2023

16. Virtual tur, <https://oldcitymuseum.az/category/muzeyler-ve-ekspozisiyalar/virtual-tur/>, 29/7/2022